

Sommige vlinders houden er een territorium op na. De Atalanta is er een van. Het mannetje bezet een stuk van de tuin en verjaagt indringers.

De Atalanta duldt geen indringers

Frans Melkert

Het was mij al jarenlang opgevallen dat Atalanta's (*Vanessa atalanta*) vanaf de namiddag tot zonsondergang graag op vaste plekken in de tuin zaten te zonnen. Tot voor kort wist ik twee plekken waar de vlinders ieder jaar te vinden waren. In een bosachtig stuk van de Abdij-tuin in Egmond-Binnen ontdekten de heer A. Blickman en ik al op 22 maart 1990 onze eerste Atalanta, waarvan de heer Blickman enkele fraaie driedimensionale dia's kon maken. De vlinder zat te zonnen op een salieplant, vloog zo nu en dan even op, om er daarna weer op terug te keren.

LUCHTGEVECHT

Op 31 maart was er weer een vlinder op dezelfde plaats aanwezig. Na enige tijd kwam een tweede vlinder aangevlogen, waarna direct een luchtgevecht plaatsvond. De aangevlogen vlinder werd verdreven en Atalanta nummer 1 nam weer zijn gewone plek in.

De volgende dag viel op een zondag. Het weer was zonnig en ik had wat meer tijd voor de vlinders. De dieren lieten hetzelfde gedrag als de vorige dag zien: Atalanta 2 liet zich weer verdrijven en bleek bij nader onderzoek iets noordelijker zijn eigen territorium te hebben ingenomen. Doordat de beide dieren op verschillende plekken aan de vleugels beschadigd waren, was het niet al te moeilijk om ze van elkaar te onderscheiden. Op de plek van Atalanta 1 was het zonniger, overzichtelijker en warmer dan die van Atalanta 2.

Omdat ik het vermoeden had, dat Atalanta 2 de plaats van Atalanta 1 zou gaan innemen



als deze vlinder weg zou zijn, besloot ik de proef op de som te nemen en Atalanta 1 tijdelijk weg te vangen. Dat was nauwelijks gebeurd, of Atalanta 2 nam onmiddellijk de vrijgekomen plaats in.

Tegen de avond werd het gevangen exemplaar weer teruggezet. Het was toen echter voor de vlinder te koud om weer te gaan vliegen.

Eenzelfde gedrag had ik een jaar tevoren geconstateerd, toen ik vlinders wegving voor de Atalantafilm van Josephine Hamming. Ook toen nam een andere Atalanta direct de plaats in van het gevangen exemplaar. De indringer werd eveneens gevangen. Daarna werd er zelfs nog een derde exemplaar gezien.

GEVAREN

De vlinders werden steeds pas waargenomen vanaf ongeveer 15.30 uur (zomertijd) en verbleven zo lang mogelijk in het zonnige gedeelte. Regelmatig vlogen ze een klein rondje, waarbij ze op een bepaalde plek dikwijls hinder ondervonden van de Grauwe vliegen-vangers, die er achteraan jakkerden. De vlinders vlogen dan erg wild rond. Ik heb nog

SUMMARY

Some observations made on territory behaviour of *Vanessa atalanta*.

It was noticed that butterflies occupy and defend their own spot during the afternoon and early evening. This coincides with the time when mating presumably takes place.



nooit waargenomen dat de vogels de vlinders te pakken kregen. Toch zal dat wel eens gebeuren, getuige de losse vlindervleugels die zo nu en dan gevonden worden, ook die van de Atalanta.

PAREN IN DE NAMIDDAG

Veel vlindersoorten paren in de voormiddag en middag, daarom was mijn verwachting dat de Atalanta hetzelfde gedrag zou vertonen. In de morgen en voormiddag werden de vlinders echter steeds op bloemen, zoals Paardebloem, Deutzia, Zevenblad, Duizendschoon, Beemdkroon en Damastbloem aangetroffen. Pas in de middag betrokken de vlinders hun territorium en vindt vermoedelijk ook de paring plaats. Op 19 juni 1990 om 19.55 uur vond ik twee parende vlinders spartelend in het gras. Na ongeveer twee minuten vlogen de twee vlinders, nog steeds in copula, in een bijna rechte lijn naar een hoge Eik.

In de nazomer werd het territoriumgedrag (nog) niet waargenomen.

